

BHAS

BOSNA I HERCEGOVINA

AGENCIJA ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE

Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo

KODEKS PRAKSE EUROPSKE STATISTIKE

Za nacionalne statističke institucije i za statističke institucije Zajednice

Prihvaćen od Odbora za evropski statistički sustav

28. rujna 2011. godine

Kodeks prakse europske statistike

Predgovor

VIZIJA EUROPSKOG STATISTIČKOG SUSTAVA¹

"Europski statistički sustav će biti svjetski lider u pružanju usluga u oblasti statističkih informacija i najznačajniji proizvođač statistike za Europsku uniju i njene zemlje članice. Oslanjajući se na znanstvena načela i metode, Europski statistički sustav će izrađivati i stalno unaprijeđivati program harmoniziranih europskih statistika koje su u temelju demokratskih procesa i napretka društva."

MISIJA EUROPSKOG STATISTIČKOG SUSTAVA

"Pružamo Europskoj uniji, svijetu i javnosti neovisne i visokokvalitetne informacije o gospodarstvu i društvu na europskom, nacionalnim i regionalnim razinama i omogućavamo da te informacije budu na raspolaganju svima za svrhe donošenja odluka, istraživanja i rasprave."

Za realizaciju te misije i vizije, članice Europskog statističkog sustava zalažu se za zajedničku saradnju i stalnu interakciju s korisnicima u skladu s načelima Kodeks prakse europske statistike i općim načelima upravljanja kvalitetom, uključujući predanost rukovodstva, partnerstvo, zadovoljstvo zaposlenicika i kontinuirano poboljšanje, uz integraciju i harmonizaciju.

KODEKS PRAKSE EUROPSKE STATISTIKE

Kodeks prakse europske statistike temelji se na 15 načela koji obuhvataju institucijsko okruženje, statističke proizvodne procese i statističke rezultate. Skup pokazatelja dobre prakse za svako od načela predstavlja referencu za ocjenu implementacije kodeksa. Kriteriji kvalitete za europske statistike definirani su u europskom Zakonu o statistici².

Statističke institucije³, koje obuhvataju Komisiju (Eurostat), nacionalne statističke zavode i druge nacionalne institucije odgovorne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju europske statistike⁴, zajedno s vladama, ministarstvima i Europskim vijećem, obvezuju se na pridržavanje Kodeksa.

Načela Kodeksa prakse zajedno s načelima općeg okvira za upravljanjem kvalitetom predstavljaju zajednički okvir kvalitete u Europskom statističkom sustavu.

---

1) Uredba (EZ) 223/2009., članak 4.

2) Uredba (EZ) 223/2009., članak 12.

3) Uredba (EZ) 223/2009., članci 4. i 5.

4) Uredba (EZ) 223/2009., članak 1. U Kodeksu prakse "ostale nacionalne institucije odgovorne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju europske statistike" zovu se "ostale statističke institucije".

Institucijsko okruženje

Institucijski i organizacijski činitelji značajno utječu na efikasnost i kredibilitet statističkog institucija koje razvija, proizvodi i diseminira europsku statistiku. Za institucijsko okruženje relevantna su pitanja koja se odnose na profesionalnu neovisnost, ovlasti za prikupljanje podataka, raspoloživost odgovarajućih resursa, predanost kvaliteti, statističku povjerljivost, nepristranost i objektivnost.

Načelo 1: Profesionalna neovisnost

Profesionalna neovisnost statističkih institucija od ostalih političkih, regulatornih ili upravnih tijela i institucija, kao i od subjekata iz privatnog sektora, osigurava kredibilitet europske statistike.

Pokazatelji:

1.1 Neovisnost nacionalne statističke institucije i Eurostata od političkih i ostalih vanjskih uplitanja u razvoj, proizvodnju i diseminaciju zvanične statistike je uređena zakonom i osigurana za druge statističke institucije;

1.2 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, imaju dovoljno visok hijerarhijski položaj koji im osigurava pristup političkim institucijama i upravnim javnim institucijama na višoj razini. Oni se odlikuju izuzetnim profesionalnim sposobnostima;

1.3 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija imaju odgovornost osigurati da se statistike razvijaju, proizvode i diseminiraju na neovisan način;

1.4 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, imaju isključivu odgovornost za odlučivanja o statističkim metodama, standardima i procedurama, kao i o sadržaju i vremenu objavljivanja statistika;

1.5 Statistički programi rada se objavljuju a periodičnim izvješćima se opisuje ostvareni napredak.

1.6 Statistička priopćenja se jasno razlikuju i odvojeno objavljuju neovisno o političkim stavovima i izjavama;

1.7 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, javno komentiraju statistička pitanja, uključujući kritike i zloupotrebe zvanične statistike – onda kada se to smatra primjerenim;

1.8 Imenovanje rukovodilaca nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnika ostalih statističkih institucija, temelji se isključivo na stručnim kompetencijama. Razlozi na osnovu kojih se mogu razriješiti dužnosti, navedeni su u pravnom aktu. To ne mogu biti razlozi koji se odnose na ugrožavanje stručne ili znanstvene neovisnosti.

Načelo 2: Ovlasti za prikupljanje podataka

Statistička institucija mora imati jasan pravni mandat za prikupljanje podataka za europske statističke potrebe. Upravna ustanova, preduzeća i kućanstva te javnost u cjelini mogu se primorati da, na zakonskoj osnovi, a na zahtjev statističkih institucija, dopuste pristup ili prosljede podatke za potrebe europske statistike.

Pokazatelji

- 2.1 Mandat statističkih institucija za prikupljanje informacija koje su potrebne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju europske statistike uređen je zakonom;
- 2.2 Statističkim institucijama zakonom je dozvoljena upotreba administrativnih podataka za statističke svrhe;
- 2.3 Na temelju zakona, statistička institucija može iznuditi davanje odgovora za statistička istraživanja.

Načelo 3: Adekvatnost resursa

Resursi kojima raspolaže statistička institucija moraju biti dovoljni da bi odgovorili zahtjevima europske statistike.

Pokazatelji

- 3.1 Ljudski, finansijski i računalni resursi adekvatni su i opsegom i kvalitetom, raspoloživi su i mogu odgovoriti trenutačnim statističkim potrebama;
- 3.2 Obim, razina detalja i troškovi statistike primjereni su potrebama;
- 3.3 Postoje procedure za procjenu i opravdanje zahtjeva za novim statistikama u odnosu na troškove;
- 3.4 Postoje procedure za procjenu kontinuirane potrebe za svim statistikama, da bi se uvidjelo može li se neku (statistiku) prekinuti ili ograničiti i time oslobodili resursi.

Načelo 4: Predanost kvaliteti

Statistička institucija je predana kvaliteti. Ona sustavno i redovito identificira prednosti i slabosti, te kontinuirano poboljšava kvalitet procesa i proizvoda.

Pokazatelji

- 4.1 Politika kvalitete definirana je i dostupna javnosti. Organizacijska struktura i alati su u funkciji upravljanja kvalitetom;
- 4.2 Postoje procedure za planiranje i praćenje kvalitete statističkog proizvodnog procesa;

4.3 Kvalitet proizvoda redovito se nadzire, procjenjuje se u odnosu na različite kombinacije njegovih dimenzija i izvještava u skladu s kriterijima kvalitete za europske statistike;

4.4 Provodi se redovit i temeljit pregled najvažnijih statističkih rezultata, ako je primjereno uz pomoć eksperata izvan statističke institucije.

Načelo 5: Statistička povjerljivost

Privatnost davatelja podataka (kućanstava, preduzeća, upravnih jedinica i ostalih izvještajnih jedinica), povjerljivost informacija koje oni daju, te njihova upotreba isključivo u statističke svrhe, potpuno je garantirana.

Pokazatelji

5.1 Statistička povjerljivost garantirana je zakonom;

5.2 Zaposlenici se prilikom zasnivanja radnog odnosa svojim potpisom obvezuju da poštuju zakonom predviđenu obvezu poverljivosti statističkih podataka;

5.3 Propisane su kazne za svaku namjernu povredu statističke povjerljivosti;

5.4 Zaposlenicima su obezbjeđene smjernice i upute za zaštitu statističke povjerljivosti u procesima proizvodnje i diseminacije. Politika povjerljivosti dostupna je široj javnosti;

5.5 Primjenjuju se fizičke, tehnološke i organizacijske mjere za zaštitu sigurnosti i integriteta statističkih baza podataka;

5.6 Primjenjuje se strogi protokol za vanjske korisnike koji imaju pristup statističkim mikro podacima za istraživačke svrhe.

Načelo 6: Nepristranost i objektivnost

Statistička institucija razvija, proizvodi i diseminira europsku statistiku poštujući znanstvenu neovisnost na objektivan, profesionalan i transparentan način, tako da se svi korisnici tretiraju jednako.

Pokazatelji

6.1 Statistika se izrađuju na objektivnoj osnovi koja je temeljena statističkim pravilima;

6.2 Izbor izvora podataka i statističkih metoda, kao i odluka o diseminaciji statistike određeni su statističkim pravilima;

6.3 Pogreške pronađene u objavljenim statistikama ispravljaju se i objavljuju u najkraćem mogućem roku;

6.4 Informacije o primijenjenim metodama i postupcima dostupne su javnosti;

- 6.5 Datum i vrijeme objavljivanja statističkih podataka unaprijed se objavljuju;
- 6.6 Unaprijed se najavljuju veće revizije ili metodološke promjene;
- 6.7 Svi korisnici imaju jednak i istovremen pristup statističkim priopćenjima. Bilo kakav privilegovani, raniji pristup bilo kojem vanjskom korisniku je limitiran, kontroliran i objavljen. Ukoliko dođe do „curenja“ informacija, aranžmani ranijih pristupa revidirani su da bi se osigurala nepristranost;
- 6.8 Statistička priopćenja i izjave na konferencijama za tisak objektivne su i nepristrane.

Statistički procesi

Europski i drugi međunarodni standardi, smjernice i dobra praksa moraju se pratiti u potpunosti i primijeniti u postupcima koje statističke institucije koriste radi organizovanja, prikupljanja, obrade i diseminacije europske statistike. Vjerodostojnost statistike se povećava dobrom reputacijom upravljanja i efikasnosti. Važni aspekti statističkog procesa jesu, ispravna metodologija, odgovarajući statistički postupci, umjerena opterećenost davatelja podataka i efikasno korištenje sredstava.

Načelo 7: Dobra metodologija

Dobra metodologija mora poduprijeti kvalitetnu statistiku. Ovo zahtjeva odgovarajuće alate, procedure i ekspertska znanja.

Pokazatelji

- 7.1 Ukupan metodološki okvir koji se koristi za europsku statistiku slijedi europske i ostale međunarodne standarde, smjernice i dobre prakse;
- 7.2 Postoje procedure koje osiguravaju da se standardni koncepti, definicije i klasifikacije dosljedno primjenjuju unutar statističke institucije;
- 7.3 Poslovni registar i okvir za istraživanja stanovništva redovito se ocjenjuju i ukoliko je to potrebno prilagođavaju, da bi se osigurao visoki kvalitet;
- 7.4 Postoji usklađenost na detaljnoj razini između nacionalnih i odgovarajućih europskih sustava klasifikacija;
- 7.5 Angažiraju se školovani kadrovi iz relevantnih akademskih disciplina;
- 7.6 Statistička institucija provodi politiku kontinuiranog stručnog osposobljavanja zaposlenika;
- 7.7 Organizirana je suradnja s znanstvenom zajednicom u cilju poboljšanja metodologija, efikasnosti primijenjenih metoda, i kada je to moguće, primjene boljih alata.

Načelo 8: Odgovarajuće statističke procedure

Odgovarajuće statističke procedure, koje se implementiraju od prikupljanja podataka do njihovog potvrđivanja, moraju podupirati kvalitet u statistici.

Pokazatelji

8.1 Za one europske statistike koje se zasnivaju na administrativnim podacima definicije i koncepti korišteni za administrativne svrhe su u suglasnosti s onima koji se zahtjevaju za statističke svrhe;

8.2 Za statistička istraživanja, upitnici se sustavno testiraju prije prikupljanja podataka;

8.3 Dizajn istraživanja, odabir uzoraka i metode procjene su dobro utemeljeni i redovito se preispituju i prema potrebi revidiraju;

8.4 Prikupljanje podataka, unos podataka i kodiranje rutinski se nadziru i prema potrebi revidiraju;

8.5 Odgovarajući metodi editovanja i imputacije se koriste i redovito preispituju, revidiraju ili ažuriraju ukoliko je potrebno;

8.6 Revizije slijede standardne, dobro utemeljene i transparentne procedure;

8.7 Statističke institucije uključene su u dizajniranje administrativnih podataka, kako bi administrativne podatke što više prilagodili statističkim potrebama;

8.8 Sklopljeni su sporazumi s vlasnicima administrativnih podataka u kojima se potvrđuje zajednička predanost upotrebe tih podataka za statističke svrhe;

8.9 Statističke institucije surađuju s vlasnicima administrativnih podataka u vezi s osiguravanjem kvalitete podataka.

Načelo 9: Umjereno opterećivanje davatelja podataka

Teret izvještavanja je proporcionalan potrebama korisnika i nije pretjeran za davatelje podataka. Statističke institucije prate opterećenost davatelja podataka i postavljaju ciljeve za njegovo smanjivanje u narednom periodu.

Pokazatelji

9.1 Obim i detaljnost zahtjeva europske statistike ograničeni su na ono što je apsolutno neophodno;

9.2 Teret izvještavanja je ravnomjerno raspoređen na cjelokupnu populaciju koja se istražuje;

9.3 Informacije koje se traže od poslovnih subjekata prikupljaju se, koliko god je to moguće, iz njihovih poslovnih izvještaja i kad je moguće, koriste se elektronička sredstva radi olakšavanja prikupljanja podataka;

9.4 Administrativni izvori koriste se kadgod je to moguće, kako bi se izbjeglo dupliciranje zahtjeva za podacima;

9.5 U cilju izbjegavanja višestrukih istraživanja, uspostavlja se razmjena podataka između statističkih institucija;

9.6 Statističke institucije promoviraju mjere koje omogućavaju povezivanje izvora podataka u cilju smanjenja tereta izvještavanja.

Načelo 10: Troškovna efikasnost

Resursima se efikasno raspolaže.

Pokazatelji

10.1 Internim i neovisnim vanjskim mjerama kontrole nadgleda se upotreba resursa statističke institucije;

10.2 Produktivni potencijal informacijskih i komunikacijskih tehnologija je optimiziran za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka;

10.3 Ulažu se proaktivni naponi u poboljšavanje statističkog potencijala administrativnih podataka u cilju izbjegavanja direktnih istraživanja;

10.4 Statističke institucije promoviraju i implementiraju standardizirana rješenja koja povećavaju djelotvornost i efikasnost.

Statistički rezultati

Raspoložive statistike moraju zadovoljavati potrebe korisnika. Statistike se pridržavaju europskih standarda kvalitete i služe potrebama europskih institucija, vlada, istraživačkih institucija, poslovnih subjekata i šire javnosti. Važna pitanja se pridaju tomu da statistike budu relevantne, točne i pouzdane, pravovremene, koherentne, uporedive između regija i zemalja te lako dostupne korisnicima.

Načelo 11: Relevantnost

Evropska statistika zadovoljava potrebe korisnika.

Pokazatelji

11.1 Primjenjuju se postupci konsultovanja korisnika, praćenja relevantnosti i praktične upotrebljivosti postojećih statistika u cilju zadovoljenja potreba korisnika, kao i razmatranja njihovih novonastalih potreba i prioriteta;

11.2 Zadovoljene su prioritetne potrebe i iskazuju se u programu rada;

11.3 Redovito i sustavno se prati zadovoljstvo korisnika.

Načelo 12: Točnost i pozzdanost

Evropska statistika točno i pouzdano odražava stvarnost.

Pokazatelji

- 12.1 Izvorni podaci, međurezultati i statistički rezultati redovito se ocjenjuju i potvrđuju;
- 12.2 Pogreške uzorkovanja i neuzoračke pogreške mjere se i sustavno dokumentiraju u skladu s europskim standardima;
- 12.3 Revizije se redovito analiziraju u cilju poboljšanja statističkih procesa.

Načelo 13: Pravovremenost i vremenska određenost

Evropska statistika se objavljuje pravovremeno i diseminira u određenom vremenu.

Pokazatelji

- 13.1 Pravovremenost slijedi europske i međunarodne standarde objavljivanja;
- 13.2 Standardno dnevno vrijeme za objavljivanje statistike dostupno je javnosti;
- 13.3 Periodičnost statistike uzima u obzir zahtjeve korisnika, kad god je to moguće;
- 13.4 Svako odstupanje od vremenskog plana diseminacije objavljuje se unaprijed, objašnjava i određuje se novi datum objavljivanja;
- 13.5 Objavljuju se i preliminarni rezultati prihvatljive točnosti kada se to smatra korisnim.

Načelo 14: Koherentnost i usporedivost

Evropska statistika je interno dosljedna i uporediva između regija i zemalja; moguće je kombiniranje i zajednička upotreba srodnih podataka iz različitih izvora.

Pokazatelji

- 14.1 Statistike su interno koherentne i dosljedne (tj. vodi se računa o aritmetičkim i računovodstvenim identitetima);
- 14.2 Statistike su uporedive u prihvatljivom vremenskom razdoblju;
- 14.3 Statistike se prikupljaju na temelju zajedničkih standarda u pogledu opsega, definicija, jedinica i klasifikacija u različitim istraživanjima i izvorima;
- 14.4 Statistike iz različitih izvora i različite periodičnosti uspoređuju se i usklađuju;
- 14.5 Usporedivost podataka između zemalja unutar Europskog statističkog sustava osigurana je putem periodične razmjene između europskog statističkog sustava i drugih statističkih sustava. Provode se metodološke studije u uskoj suradnji među zemaljama članicama i Eurostata.

Načelo 15: Dostupnost i razumljivost

Europske statistike su prezentirane na jednostavan i razumljiv način, objavljene na odgovarajući i primjeren način, raspoložive i dostupne na nepristranoj osnovi zajedno s metapodacima i smjernicama.

Pokazatelji

15.1 Statistika i odgovarajući metapodaci prezentirani su i pohranjeni u obliku koji omogućava ispravno tumačenje i smisleno poređenje;

15.2 Za diseminacijske usluge koriste se moderne informacijske i komunikacijske tehnologije i ukoliko postoji potreba i tradicionalni tiskani oblik;

15.3 Kad je to moguće, obavljaju se i objavljuju analize po narudžbi, i o tome informira javnost;

15.4 Pristup mikropodacima je dozvoljen za istraživačke svrhe i uređuje se posebnim pravilima ili protokolima;

15.5 Metapodaci se dokumentiraju u skladu s standardiziranim sustavima metapodataka;

15.6 Korisnici se informiraju o metodologiji statističkih procesa uključujući korištenje administrativnih podataka;

15.7 Korisnici se informiraju o kvaliteti statističkih rezultata prema kriterijima kvalitete za europske statistike.

Kodeks prakse europske statistike:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/code_of_practice